

Писарева Е. А.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права і процесу
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

Моніч Б. С.,

*Голова Ради суддів України,
суддя
Сьомого апеляційного адміністративного суду,
аспірант
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню деяких проблем виконання рішень Конституційного Суду України (КСУ). Зазначається, що рішення Конституційного Суду України є одними з найбільш важливих актів КСУ з погляду дотримання відповідності Конституції України, незважаючи на те, що й досі не існує загально визнаної думки щодо того, чи є таке рішення актами правозастосування, судовими прецедентами, конституційною доктриною, правовими преюдиціями, нормативними актами чи особливими джерелами конституційного права. Згідно з Конституцією України рішення КСУ є обов'язковими, остаточними та не можуть бути оскаржені. Обов'язковість рішень на практиці має реалізовуватися шляхом виконання чи дотримання приписів такого рішення.

Виконанням рішення КСУ щодо визнання неконституційними нормативно-правових актів або норм є уникнення подальшого використання правових норм, які суперечать приписам Конституції України. Автори вважають, що виконання рішення КСУ включає в себе два умовні аспекти: перспективний і ретроспективний. Перспективний аспект полягає в тому, що під виконанням рішення КСУ розуміється уникнення подальшого застосування неконституційної норми або неправильного тлумачення Конституції України у правотворчій і правозастосовчій діяльності. Ретроспективний аспект проявляється в усуненні наслідків, які могли бути спричинені подальшим застосуванням певної норми до прийняття рішення КСУ у випадках, коли це доцільно та можливо.

Автори визначають, що стан виконання рішень КСУ є незадовільним, оскільки непоодинокі випадки ігнорування приписів відповідних рішень вищими органами влади, що в майбутньому може призвести до поширення правового нігілізму, негативної репутації КСУ та інших органів, а також знецінення Основного Закону. Такий стан зумовлюється наявністю низки проблем виконання рішень КСУ, пов'язаних із правовою природою таких рішень, невизначеністю суб'єктів, які мають виконувати рішення, відсутністю налагодженого механізму виконання та контролю за виконанням, а також притягнення винних до відповідальності.

Пропонується покласти контроль за виконанням рішень КСУ саме на суд конституційної юрисдикції, завдяки чому він зможе одночасно стежити за дотриманням відповідності Конституції України та виконанням власного рішення.

Ключові слова: Конституційний Суд України, акти Конституційного Суду України, рішення Конституційного Суду України, виконання рішень, суб'єкти виконання рішень, механізм виконання рішень, контроль за виконанням рішень, притягнення до відповідальності.

Постановка проблеми. Нині майже будь-яка сучасна держава позиціонує себе конституційною. Як зазначає В.Л. Федоренко, категорія «конституційна держава» уособлює основні якості держави, організація та функціонування влади в якій підпорядковується конституції [1, с. 24]. Тобто у своєму розвитку держава прагне досягти максимального рівня відповідності всіх положень нормативно-правових актів приписам своєї конституції.

В Україні органом, першочерговим завданням якого слід вважати забезпечення пріоритетності Конституції України, є Конституційний Суд України (далі – КСУ). Він вирішує питання про відповідність Конституції України законів України й у передбачених Конституцією України випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до Основного Закону держави [2]. Обов'язковість ухвалених КСУ рішень є одним із принципів, на яких ґрунтується діяльність КСУ, і на практиці має реалізовуватися шляхом виконання чи дотримання приписів такого рішення.

Як зазначає Т.О. Цимбалістий: «Виконання актів КСУ є однією із проблем функціонування інституту конституційної юрисдикції. Пов'язано це з незавершеністю, недосконалістю відповідного правового регулювання і відсутністю чіткого механізму реалізації рішень і висновків КСУ» [3, с. 26].

Незважаючи на те, що у нормативно-правових актах, які закріплюють конституційно-правові засади діяльності КСУ, існують норми, що регулюють процес виконання рішень КСУ, вони мають більш декларативний характер, наслідком чого є проблеми їх реалізації, тому обрана тема є актуальною.

Метою статті є аналіз деяких проблемних питань виконання рішень КСУ і надання пропозицій щодо їх вирішення.

Питанням дослідження проблем виконання рішень КСУ займалися такі вчені, як Д.М. Белов, К.С. Мишанич, В.А. Пахомова, І.К. Полховська, В.Є. Скомороха, В.Л. Федоренко, Т.О. Цимбалістий та ін.

Так, В.Є. Скомороха вивчав становлення та функціонування конституційної юрисдикції, зокрема через призму виконання відповідних рішень; Д.М. Белов акцентував увагу на конкретній проблематиці виконання рішень КСУ; Т.О. Цимбалістий присвятив праці реалізації КСУ своїх повноважень, зокрема щодо прийняття рішень і їх подальшого виконання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про Конституційний Суд України» (далі – Закон № 2136-VIII) КСУ є органом конституційної юрисдикції, який забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про відповідність Конституції України законів України й у передбачених Конституцією України випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до Конституції України [4].

КСУ наділений значним обсягом повноважень щодо забезпечення конституційності, в межах виконання яких реалізуються функції КСУ. До таких функцій, як зазначає Т.О. Цимбалістий, належать: функція конституційного контролю; офіційного тлумачення Конституції України та законів України; захисту прав і свобод людини та громадянина; правотворення; установа; управління; представництва [5, с. 77–78].

Зазначені функції у практичному вимірі зазвичай втілюються у формі актів КСУ, які є вираженням виконання КСУ покладених на нього завдань.

У Конституції України в розділі XII «Конституційний Суд України» йдеться тільки про два види актів КСУ – рішення і висновки. У ст. 83 Закону № 2136-VIII, крім рішень і висновків, визначені й інші види актів КСУ, які можна поділити на дві групи. До першої належать акти, пов'язані із конституційним провадженням: рішення, висновки, ухвали, забезпечувальні накази. Вони приймаються за наслідками розгляду справ за конституційними поданнями, конституційними зверненнями та конституційними скаргами. До другої групи належать постанови як акти, що не пов'язані із конституційним провадженням.

Одним із найбільш важливих актів КСУ з погляду дотримання відповідності Конституції України слід вважати рішення, які є правовими актами, адже приймаються органом, спеціально на те уповноваженим Конституцією, з дотриманням встановлених форми і процедури, є обов'язковими до виконання на території України. Згідно зі ст. 84 Закону № 2136-VIII Велика палата КСУ ухвалює рішення за результатами розгляду справ за конституційними поданнями щодо конституційності законів України та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим і щодо офіційного тлумачення Конституції України, а також за результатами розгляду справ за конституційними скаргами у разі відмови Сенату в розгляді справи за конституційною скаргою на розсуд Великої палати. У свою чергу, Сенат ухвалює рішення за результатами розгляду справ за конституційними скаргами.

Слід зазначити, що сутність рішення як акта КСУ викликає дискусії серед вчених-конституціоналістів і практиків. Так, досі не існує загально визнаної думки щодо того, чи є рішення КСУ правозастосовними актами, судовими прецедентами, конституційною доктриною, правовими преюдиціями, нормативними актами чи особливими джерелами конституційного права. Це відображається і на процесі виконання рішень КСУ, оскільки способи виконання рішень прямо залежать від ступеня їх обов'язковості, юридичної сили, остаточності тощо.

Ст. 151-2 Конституції України встановлює, зокрема, що рішення, ухвалені КСУ, є обов'язковими, остаточними та не можуть бути оскаржені. Тобто самим Основним Законом визначено обов'язковість рішень КСУ, що на практиці має реалізовуватися шляхом виконання чи дотримання приписів такого рішення.

У Законі № 2136-VIII виконання рішень КСУ присвячено главу 14, котра містить норму про порядок виконання рішень КСУ (ст. 97), яка має диспозитивний характер і передбачає право КСУ встановити у рішенні порядок і строки його виконання, зобов'язати відповідні державні органи забезпечити контроль за виконанням рішення, вимагати від відповідних органів письмове підтвердження виконання рішення. У ст. 98, що має відсилочний характер, передбачено настання відповідальності за невиконання рішень КСУ.

У Регламенті КСУ [6] у главі 7 визначено, що КСУ здійснює моніторинг стану виконання рішень, за наслідками якого на своєму засіданні вирішує питання, пов'язані з їх невиконанням. КСУ наділяється правом звернутися з письмовим запитом із визначенням строку для надання відповіді до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових осіб із метою отримання інформації, відповіді на запитання або роз'яснення про дії (заходи), спрямовані на виконання рішень КСУ. Якщо відповідь на такий запит свідчить про невиконання рішень, а також якщо за результатами моніторингу стану виконання рішень наявна інформація про їх невиконання, КСУ вирішує питання про вжиття заходів щодо притягнення посадових осіб до кримінальної відповідальності за умисне невиконання ними рішення суду конституційної юрисдикції, про що ухвалює відповідну постанову.

Таким чином, чинне національне законодавство передбачає регулювання виконання рішень КСУ, але ці норми мають здебільшого диспозитивний характер, не містять чіткого порядку виконання рішень КСУ та механізму контролю щодо ефективності виконання таких рішень. Це призводить до неправильного розуміння своїх обов'язків сторонами конституційного провадження і відповідними органами й особами, котрі задіяні у процесі виконання рішень КСУ, подальшого невиконання рішень взагалі, ускладнення процесу застосування правових норм, а в майбутньому може призвести до поширення правового нігілізму, негативної репутації КСУ та інших органів, а також знецінення Основного Закону.

Труднощі врегулювання виконання рішень КСУ пов'язані з його особливою правовою природою та призначенням. Якщо рішення суду, що входить до складу системи судоустрою України (далі – суд), стосується конкретних правовідносин і зазвичай конкретно визначених суб'єктів, а також може мати наперед встановлений спосіб виконання, то для суду конституційної юрисдикції це не є характерним. Встановити вичерпний перелік конкретних правовідносин, на які поширюється те чи інше рішення КСУ, визначити суб'єктів, котрі мають виконувати таке рішення у певний спосіб, а головне, здійснити всебічний контроль за виконанням, вкрай важко.

Слід зазначити, що виконання рішення суду може відбуватися двома шляхами: добровільним і примусовим, основним завданням яких є забезпечення реалізації рішення суду. Однак, говорячи про виконання рішення суду конституційної юрисдикції, застосовувати за аналогією принципи та механізми

добровільного та примусового виконання не вбачається можливим, оскільки розмежувати навіть теоретично ці способи виконання на прикладі рішення КСУ дуже важко.

Слід зауважити, що виконання рішень КСУ має більшу схильність до характеристик виключно добровільного виконання у зв'язку з тим, що нормативного закріплення чи практичної основи механізму примусового виконання рішення КСУ не існує. Згідно із Законом України «Про органи та осіб, що здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02 червня 2016 р. № 1403-VIII примусове виконання рішення суду здійснюється органами й особами, які спеціально уповноважені на це. Для такого виконання визначені не тільки уповноважені органи й особи, але й нормативно передбачена спеціальна процедура. Нормативно-правовими актами, що регулюють примусове виконання рішень суду та інших органів, не передбачено виконання рішення суду конституційної юрисдикції.

Як наслідок, у правовій дійсності склалася ситуація, за якої рішення КСУ визнані обов'язковими для виконання, однак таке визнання не має жодної реальної примусової сили.

Згідно зі ст. 152 Конституції України, якщо закони та інші акти не відповідають Конституції України або якщо була порушена встановлена Конституцією України процедура їх розгляду, ухвалення або набрання ними чинності, то за рішенням КСУ вони визнаються неконституційними повністю чи в окремій частині. У такому разі вони втрачають чинність із дня ухвалення КСУ рішення про їхню неконституційність, якщо інше не встановлено самим рішенням, але не раніше дня його ухвалення. Таке положення впливає з того, що рішення КСУ мають пряму дію і для набрання чинності не потребують підтверджень із боку будь-яких органів державної влади, про що наголошується в Рішенні КСУ від 14 грудня 2000 р. № 15-рп/2000 [7].

На думку Т.О. Цимбалістого: «Реалізація рішень КСУ про визнання неконституційним нормативно-правового акта чи окремих його положень не вимагає певної спеціальної процедури, вони повинні реалізовуватися як правова норма» [3, с. 27]. У свою чергу, правова норма реалізується у формі виконання, використання, дотримання або застосування залежно від того припису, котрий міститься у правовій нормі, але у рішенні КСУ, яким певний акт або норма визнаються неконституційними, правова норма не встановлюється, навпаки, відбувається визнання відповідної норми нечинною, у зв'язку з чим виконувати рішення КСУ як правову норму немає можливості, оскільки сама правова норма відсутня. Припис, що міститься в такому рішенні КСУ, може бути реалізований тільки шляхом подальшого не застосування неконституційного акта або його частини. КСУ у своєму Рішенні від 14 грудня 2000 р. зауважує, що «органи державної влади, органи Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, посадові та службові особи, громадяни та їх об'єднання, іноземці, особи без громадянства повинні утримуватися від застосування чи використання правових актів або їх положень, визнаних неконституційними» [7].

Тому вбачається доцільним встановлення окремого механізму виконання рішення КСУ, який дозволить відстежувати подальше застосування акта чи норми, яка була визнана неконституційною, вищими органами влади та їхніми посадовими або службовими особами.

У цьому сенсі доречним було положення ст. 74 Закону України «Про Конституційний Суд України», який втратив чинність 03 серпня 2017 р., що передбачало: «КСУ може вказати на преюдиціальність свого рішення при розгляді судами загальної юрисдикції позовів у зв'язку із правовідносинами, що виникли внаслідок дії неконституційного акта» [8].

Вищевказана стаття стосувалася виключно рішень КСУ, прийнятих у справах щодо конституційності законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим і, як зазначив А.В. Савчак, означала: 1) можливість КСУ на власний розсуд визначати, коли вказувати на преюдиціальність свого рішення, а коли ні; 2) чітке визначення КСУ правовідносин, яких вона стосується (правовідносин, що виникли внаслідок дії неконституційного акта); 3) наявність кола встановлених суб'єктів (суди загальної юрисдикції), які мали би враховувати рішення КСУ, що має преюдиціальний характер; 4) відношення лише щодо актів КСУ у формі рішення [9, с. 27–28].

Чинний Закон № 2136-VIII не містить норми про преюдиціальність рішень КСУ. Це виправдовується тим, що встановлення КСУ у рішенні факту неконституційності не потребує додаткового обґрунтування та зобов'язання судів дотримуватися вказаного припису, оскільки є саме собою зрозумілим.

За період існування вказаної вище норми КСУ застосовував надане нею право лише декілька разів. Прикладом такого застосування є Рішення КСУ від 08 вересня 2009 р. № 19-рп/2009 у справі № 1-27/2009 щодо відповідності Конституції України (конституційності) п. 10 Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання соціального захисту окремих категорій громадян», де зазначено, що, з огляду на те, що положення п. 10 Постанови, які не відповідають Конституції України, могли бути застосовані при призначенні, перерахунку і виплаті пенсій окремим категоріям громадян, КСУ вважає за необхідне вказати на преюдиціальність цього рішення. У резолютивній частині цього рішення вказано, що «рішення КСУ має преюдиціальне значення при розгляді судами загальної юрисдикції позовів у зв'язку із правовідносинами, які виникли внаслідок дії положень, визнаних неконституційними» [10].

Таким чином, зазначеним преюдиціальним рішенням КСУ окреслив одразу три ключові аспекти виконання рішення: правовідносини (щодо призначення, перерахунку і виплати пенсій окремим категоріям громадян), суб'єкт виконання рішення (суди загальної юрисдикції) та спосіб виконання (при розгляді позовів).

Вбачається, що встановлення КСУ преюдиціальності в рішеннях може слугувати платформою для відпрацювання механізму виконання такого рішення, який надалі можна було б трансформувати для виконання інших рішень суду.

У зв'язку з тим, що в рішеннях суду конституційної юрисдикції виражаються приписи щодо конституційності або неконституційності нормативно-правових актів, а також здійснюється тлумачення Конституції України, тобто містяться загальні положення, що не є прямим заклик до дії або бездіяльності, визначити загальноприйнятий належний механізм виконання такого рішення не вбачається можливим.

Натомість законодавець, як уже зазначалося, наділяє КСУ правом у рішенні встановити, зокрема, порядок і строки його виконання, а також зобов'язати відповідні державні органи

забезпечити контроль за виконанням рішення [6], яким, у свою чергу, КСУ може і не скористатися. Тому доцільним було б закріпити це не як право КСУ, а як його обов'язок. КСУ самостійно передбачатиме механізм виконання власного рішення у конкретній справі, який вважатиметься єдино правильним і регламентованим.

Вбачається, що виконання рішення КСУ включає в себе два умовні аспекти: перспективний і ретроспективний. Перспективний аспект полягає в тому, що під виконанням рішення КСУ розуміється уникнення подальшого застосування неконституційної норми або неправильного тлумачення Конституції України у правотворчій і правозастосовчій діяльності.

Це виключає можливість органу державної влади, у т. ч. парламенту, органу місцевого самоврядування, їхніх посадових осіб відтворювати положення правових актів, визнаних КСУ неконституційними, крім випадків, коли положення Конституції України, через невідповідність яким певний акт (його окремі положення) було визнано неконституційним, надалі змінені в порядку, передбаченому розділом XIII Основного Закону України [11].

Ретроспективний аспект проявляється в усуненні наслідків, які могли бути спричинені подальшим застосуванням певної норми до прийняття рішення КСУ у випадках, коли це доцільно та можливо.

Нині найбільш обговорюваним і скандальним є Рішення КСУ від 27 жовтня 2020 р. № 13-р/2020 по справі № 1-24/2020(393/20) [12], котрим визнано неконституційними деякі норм у відповідних нормативно-правових актах, які стосуються корупції, зокрема декларування. Незважаючи на те, що зазначене рішення викликає шквал обурення та спроб його нівелювати, таке рішення має виконуватися, оскільки закони, інші акти або їхні окремі положення, що визнані неконституційними, втрачають чинність із дня ухвалення КСУ відповідного рішення, якщо інше не встановлено самим рішенням, але не раніше дня його ухвалення.

Зазначене рішення, зокрема, визнає неконституційним положення ст. 366-1 Кримінального кодексу України, якою було встановлено кримінальну відповідальність за подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції», або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації [13], у зв'язку з чим на виконання цього рішення має бути закрито всі кримінальні провадження, порушені за вищевказаною статтею кримінального законодавства. Таким чином, закриття кримінальних проваджень слід розглядати як ретроспективний аспект виконання рішення КСУ, направлений на відновлення відповідності Конституції України та іншим нормативно-правовим актам.

Водночас у Верховній Раді України зареєстровано законопроект, який передбачає відновлення відповідальності за декларування недостовірної інформації та за неподання суб'єктом декларування декларації [14]. Із цього приводу слід зазначити, що визнання акта (або його частини) неконституційним і внаслідок цього його не застосування може призвести до порушення логічної структури акта, тож неможливо буде застосовувати навіть ті його положення, що відповідають Конституції України, або пов'язані з ним інші акти. Вважається за доцільне в таких випадках передбачати в рішенні КСУ заходи

щодо вирішення такої ситуації, зокрема, встановлення строку для прийняття нового акта або внесення в чинний акт відповідних змін уповноваженими суб'єктами.

Така сама ситуація склалася і щодо іншого припису, викладеного у Рішенні КСУ № 13-р/2020. Так, на виконання вказаного рішення Національне агенство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) мало припинити перевірку, зберігання й оприлюднення декларацій і закрити доступ до Єдиного державного реєстру декларацій (перспективний аспект виконання рішення), що мало би наслідком відсутність у державних органів і громадськості відкритого цілодобового доступу до електронних декларацій посадовців.

Однак Кабінет Міністрів України розпорядженням від 29 жовтня 2020 р. № 1363-р уповноважив НАЗК забезпечити відкритий цілодобовий доступ на своєму офіційному веб-сайті до публічної частини Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, шляхом можливості перегляду, копіювання та роздрукування інформації, а також у вигляді набору даних (електронного документа), організованого у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання [15]. Таким чином, доступ до публічної частини Єдиного державного реєстру декларацій відкритий всупереч рішенню КСУ.

Слід зазначити, що на виконання рішень КСУ впливає не тільки відсутність механізму такого виконання, а й відсутність налагодженого контролю за таким виконанням. Як слушно зауважують науковці, перевірка (контроль) виконання рішень щодо неконституційності нормативно-правового акта повністю або в окремій частині може здійснюватися шляхом послідовного спостереження за ходом законотворчої роботи щодо усунення прогалин, які викликані рішенням суду; щодо тих рішень, у яких визначено порядок їх виконання, варто перевіряти наявність відповідного реагування на офіційному сайті Верховної Ради України: законопроекти, планування та порядок розгляду питань, розгляд питань порядку денного, стенограми пленарних засідань, парламентські слухання; акти з офіційного сайту Кабінету Міністрів України та засідання уряду й урядових комітетів, взаємодія з Верховною Радою України; акти з офіційного сайту Президента України [16, с. 72].

На думку В.Є. Скоморохи, незадовільний стан виконання рішень КСУ пов'язаний, по-перше, зі спеціальною природою рішень КСУ, що схожа за наслідками та механізмом реалізації з іншими нормативно-правовими актами, якими скасовуються ті чи інші норми, у зв'язку з чим забезпечення їх виконання має бути схожим із виконанням законів України, указів Президента України тощо і гарантуватися передусім главою держави; по-друге, з відсутністю системних наукових досліджень практики, механізму виконання рішень КСУ; по-третє, з відсутністю відповідальності за невиконання чи неналежне виконання рішень КСУ осіб з особливим статусом, яким адресовано акти Суду [17, с. 119].

Останнє твердження науковця вирішено шляхом встановлення у ч. 4 ст. 382 Кримінального Кодексу України відповідальності за умисне невиконання службовою особою рішення КСУ й умисне недодержання нею висновку КСУ [13]. Водночас випадків притягнення винних осіб до відповідальності за невиконання рішення КСУ немає.

Вбачається, що проблеми реалізації притягнення до відповідальності, так само як і виконання самого рішення, пов'язані з відсутністю чіткого механізму контролю, який би дозволив виявити факт невиконання рішення КСУ, результатом котрого могло би стати притягнення до відповідальності. Так, на законодавчому рівні слід визначити суб'єкта, що здійснюватиме контролюючі функції за виконанням рішень КСУ, та наділити його відповідними виключними повноваженнями.

В Україні, дійсно, відсутній спеціальний орган, який би здійснював контроль за виконанням рішень КСУ, однак відповідно до ч. 1 ст. 97 Закону № 2136-VIII КСУ у рішенні може зобов'язати відповідні державні органи забезпечити контроль за виконанням рішення, але це є правом КСУ, яке він може і не застосовувати.

Вбачається, що таким органом міг би стати сам КСУ з огляду на таке. По-перше, орган, який прийняв рішення, має право стежити за подальшою долею цього рішення, зокрема стежити за його виконанням і вживати відповідних заходів. По-друге, основним завданням КСУ є забезпечення відповідності нормативно-правових актів Конституції України, а застосування норми, що рішенням КСУ визнана неконституційною, слід розцінювати як порушення приписів Основного Закону, тобто порушення, вирішення якого перебуває у площині мети діяльності суду конституційної юрисдикції. Таким чином, КСУ зможе одночасно стежити за дотриманням відповідності Конституції України та виконанням власного рішення.

Висновки. Отже, проблеми виконання рішень КСУ пов'язані з правовою природою таких рішень, невизначеністю суб'єктів, які мають виконувати рішення, відсутністю налагодженого механізму виконання та контролю за виконанням, а також притягнення винних до відповідальності. Вбачається доцільним зміна декларативного характеру норм, що передбачають виконання рішень КСУ, на зобов'язальний, встановлення окремого механізму виконання рішення КСУ, який дозволить відстежувати подальше застосування акта чи норми, що була визнана неконституційною, вищими органами влади та їхніми посадовими або службовими особами, передбачити у рішенні КСУ заходи щодо подолання неможливості застосування акта, норми якого були визнані неконституційними, або пов'язаних із ним інших актів. Вирішенням проблем невиконання рішень КСУ та притягнення до відповідальності винних осіб може стати покладення обов'язків контролю за виконанням відповідних рішень на суд конституційної юрисдикції.

Література:

- Федоренко В.Л. Конституція та конституційна держава: питання теорії та практики. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління* : збірник. Київ : Ліра-К, 2020. С. 13–29. URL: http://maup.com.ua/assets/files/expert/9/ekspert_3_9_2020.pdf#page=14.
- Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
- Цимбалістий Т.О. Реалізація актів Конституційного Суду України. *Вибори та демократія*. 2008. № 1 (15). С. 25–29.
- Про Конституційний Суд України : Закон України від 13 липня 2017 р. № 2136-VIII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>.
- Цимбалістий Т.О. Функції Конституційного Суду України. *Правова держава: напрямки та тенденції її розбудови в Україні* : матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Тернопіль, 2007. С. 76–79.
- Про Регламент Конституційного Суду України: постанова Конституційного Суду України від 22 лютого 2018 р. № 1-пс/2018. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001710-18#Text>.
- Рішення Конституційного Суду України від 14 грудня 2000 р. № 15-рп/2000 (справа про порядок виконання рішень Конституційного Суду України). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-00#Text>.
- Про Конституційний Суд України : Закон України від 16 жовтня 1996 р. № 422/96-ВР. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
- Савчак А.В. Преюдиціальність рішень Конституційного Суду України: теоретично-правовий аспект. *Публічне право*. 2011. № 2. С. 27–32.
- Рішення Конституційного Суду України від 08 вересня 2009 р. № 19-рп/2009 у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 10 Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання соціального захисту окремих категорій громадян». *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-09#Text>.
- Рішення Конституційного Суду України від 10 червня 2010 р. № 16-рп/2010 у справі за конституційним поданням 58 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пунктів 3, 4, 5, 6 статті 9, пунктів 3, 4, 5 статті 10, підпункту «г» пункту 1 статті 24, пункту 3 статті 26 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», пункту 10 статті 14, статті 33-1 Закону України «Про комітети Верховної Ради України». *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v016p710-10#Text>.
- Рішення Конституційного Суду України від 27 жовтня 2020 р. № 13-р/2020 у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#Text>.
- Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/stru#Stru>.
- Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення відповідальності за декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: проєкт Закону України від 27 листопада 2020 р. № 4434. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70539.
- Деякі питання діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції: розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 жовтня 2020 р. № 1363-р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-diyalnosti-nacionalnogo-agentstva-z-pitan-zapobigannya-korupcii-i291020-1363>.
- Белов Д.М., Мишанич К.С. Проблеми виконання рішень Конституційного Суду України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2015. Вип. 30. Т. 1. С. 70–75.
- Скомороха В.Є. Конституційна юрисдикція і правова доктрина: проблеми взаємного впливу в умовах демократичного поступу, перспективи демократії. *Конституційний контроль і процеси демократичної трансформації у сучасному суспільстві* : Збірка

матеріалів міжнародної конференції, присвяченої 20-річчю Конституційного Суду України. Київ : ВАІТЕ, 2016. С. 111–126. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/d/7/385680.pdf>.

Pysarieva E., Monich B. Some problematic issues of implementation of decisions of the Constitutional Court of Ukraine

Summary. The article is devoted to the study of some problems of execution of decisions of the Constitutional Court of Ukraine (CCU).

It is noted that the decision of the Constitutional Court of Ukraine is one of the most important acts of the CCU in terms of compliance with the Constitution of Ukraine, despite the fact that it is still no generally accepted opinion as to whether such a decision is acts of law enforcement, judicial precedents, constitutional doctrine, legal prejudices, regulations or special sources of constitutional law. According to the Constitution of Ukraine, the decisions of the Constitutional Court are binding, final and unappealable. The binding nature of decisions should be implemented in practice by fulfilling or observing the requirements of such a decision.

The implementation of the decision of the Constitutional Court of Ukraine on recognizing unconstitutional legal acts or norms is to avoid further use of legal norms that contradict the requirements of the Constitution of Ukraine. The authors believe that the implementation of the decision of the CCU includes two conditional aspects: perspective and retrospective. A promising aspect lies in the fact that the execution of a decision of the Constitutional Court is understood to mean the avoidance of further application of an unconstitutional

norm or misinterpretation of the Constitution of Ukraine in law-making and law enforcement activities. The retrospective aspect is manifested in the elimination of the consequences that could be caused by the further application of a certain norm before the decision of the CCU in cases where it is appropriate and possible.

The authors determine that now the state of implementation of the decisions of the Constitutional Court is unsatisfactory, since it is not uncommon for the authorities to ignore the prescriptions of the relevant decisions, which in the future may lead to the spread of legal nihilism, the negative reputation of the Constitutional Court and other bodies, as well as devaluation of the Basic Law.

This situation is explained by the presence of a number of problems in the implementation of decisions of the Constitutional Court related to the legal nature of such decisions, the uncertainty of the subjects who must comply with the decisions, the lack of a well-functioning mechanism for execution and control over execution, as well as bringing perpetrators to justice.

It is proposed to entrust control over the implementation of the decisions of the Constitutional Court to the court of constitutional jurisdiction, thanks to which it will be able to simultaneously monitor compliance with the Constitution of Ukraine and the implementation of its own decision.

Key words: Constitutional Court of Ukraine, acts of the Constitutional Court of Ukraine, decisions of the Constitutional Court of Ukraine, implementation of decisions, subjects of implementation of decisions, mechanism of implementation of decisions, control over implementation of decisions, bringing perpetrators to justice.